

DREPTUL COPILULUI LA UN NUME

THE CHILD'S RIGHT TO A NAME

Violeta COJOCARU, ORCID: 0000-0003-3816-3318
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 342.7-053.2:347.189.15

e-mail: violeta.cojocaru@usm.md

Scopul articolului este de a demonstra că dreptul copilului de a-și păstra identitatea, inclusiv numele și relațiile familiale, astfel cum sunt recunoscute de lege, sunt protejate împotriva ingerințelor ilegale. Obiectivele studiului se pliază pe analiza cadrului legal național, standardelor internaționale și europene în domeniul drepturilor copilului, în special în ceea ce privește dreptul la nume. La elaborarea studiului, au fost folosite metode calitative, bazate pe analiza de conținut.

În dreptul internațional, articolul 7 din Convenția cu privire la drepturile copilului [1] prevede o protecție destul de detaliată și de nivel ridicat a dreptului copilului de a-și păstra identitatea. De asemenea, articolul garantează copilului înregistrarea imediat după naștere, asistența și protecția corespunzătoare în cazul în care un copil este lipsit, în mod ilegal, de unele sau de toate elementele identității sale. Dar, „Convenția nu dorește să sugereze că un copil are dreptul la un anumit gen de nume. Cu toate acestea, un mare număr de țări nu doar că facilitează înregistrarea numelor copiilor, dar chiar recomandă o listă cu numele cele mai des folosite” [2, p. 134].

În Republica Moldova, componentele identității personale ale copiilor sunt protejate prin prisma dispozițiilor legale ce garantează protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale acestora. Astfel, Constituția Republicii Moldova, la Titlul II „Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale” [3], Legea nr. 338-XIII/1994 privind drepturile copilului la Capitolul II „Drepturile fundamentale ale copilului” [4], dar și Codul familiei la Capitolul X „Drepturile copiilor minori” [5], prevăd dispoziții menite să construiască această protecție.

Considerăm că prevederile Legii privind drepturile copilului pot fi analizate prin prisma aspectelor esențiale pentru înțelegerea noțiunii de „viață privată”. Astfel, atunci când ne referim la identitate, ca sferă a existenței individuale, în general, și a copilului – în mod special, art. 4, alin. (1) al Legii prevede: „Dreptul copilului la viață și la inviolabilitatea fizică și psihică este garantat”. Tot sub aspectul identității, articolul 5 garantează dreptul copilului la un nume și o cetățenie, iar potrivit acestuia, ele se dobândesc din momentul nașterii și cu ulterioara înregistrare a lor conform prevederilor Codului familiei.

Dreptul copilului la un nume de familie și prenume este prevăzut la art. 55 Cod familiei, care, pe lângă faptul că consfințește dreptul, inserează și cazurile care ar putea

crea situații de incertitudine în contextul lipsei acordului comun al părinților asupra numelui de familie al copilului. Astfel, potrivit alin. (2) art. 55, copilul dobândește numele de familie al părinților săi, iar în cazul în care aceștia poartă nume de familie diferite, în baza unui acord comun își vor manifesta dorința de a prelua numele de familie al mamei sau al tatălui. În acest context, alin. (3) art. 56 prevede obligativitatea schimbării numelui de familie al copilului, în contextul în care are loc schimbarea numelui de familie al ambilor părinți sau al unuia dintre ei în baza acordului comun al acestora sau la decizia autorității tutelare în lipsa unui atare acord.

În ceea ce privește prenumele, acesta poate fi simplu sau compus din două prenume, dar urmează să materializeze voința ambilor părinți, în caz contrar, intervine autoritatea tutelară și decide asupra numelui și/sau a prenumelui copilului.

Legislația Republicii Moldova prevede posibilitatea schimbării numelui de familie și prenumelui copilului care nu a atins vârsta de 16 ani în baza unei cereri comune a părinților sau a unuia dintre ei adresată oficiului Stare civilă. Totodată, alin. (2) art. 56 Codul familiei anticipează situația existenței unui litigiu între părinți privind chestiunea schimbării numelui de familie și/sau a prenumelui copilului, prin prevederea obligației oficiului Stării civile de a atrage concursul autorității tutelare în a cărei rază teritorială își are domiciliul minorul. Legiuitorul prevede și obligativitatea luării în calcul a interesului superior al copilului.

În opinia noastră, atunci când ne referim la Codul familiei, cel mai relevant rămâne a fi art. 53 care stipulează dreptul copilului de a fi protejat. Acest drept este unul destul de general, iar prevederile lui se pot referi la oricare drept al copilului, astfel încât vom considera că este la fel de aplicabil și în cazul dreptului la viață privată al copilului. În acest sens, art. 53 alin. (1) prevede că: „Copilului i se garantează apărarea drepturilor și intereselor sale legitime”.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a elaborat, prin jurisprudența sa, noțiunea de viață privată în sensul articolului 8 din Convenție – „[este] un concept larg care se extinde la o serie de aspecte legate de identitatea personală, cum ar fi numele sau imaginea unei persoane, și, în plus, include integritatea fizică și psihologică a unei persoane”.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că numele „ca mijloc de identificare a persoanelor în cadrul familiilor lor și al comunității” se înscrie în sfera dreptului la respectarea vieții private și de familie, astfel cum este consfințit prin articolul 8 din Convenție [6]. În cauza Johansson/Finlanda, autoritățile au refuzat să înregistreze prenumele „Axl Mick”, deoarece ortografia nu corespundea practicii de numire finlandeze. CEDO a acceptat că trebuie să se acorde atenția cuvenită interesului superior al copilului și că păstrarea practicii naționale de numire era în interesul publicului. Curtea a constatat însă că numele fusese deja acceptat în vederea înregistrării oficiale în alte cazuri și, prin urmare, nu putea fi considerat nepotrivit pentru un copil. De vreme ce numele era deja considerat acceptabil în Finlanda și nu se avansase argumentul că ar fi afectat negativ identitatea culturală și lingvistică a statului, CEDO a concluzionat că considerațiile de interes public nu prevalau asupra interesului de a înregistra copilul cu numele ales. Curtea a constatat, astfel, încălcarea articolului 8 din Convenție [7].

Curtea a susținut că refuzul autorităților statului de a înregistra un prenume pe motiv că este de natură să îi aducă prejudicii copilului nu încalcă articolul 8 din Convenție. În schimb, refuzul de a înregistra un prenume care nu este nepotrivit pentru un copil și care este deja considerat acceptabil poate reprezenta o încălcare a articolului 8 din Convenție.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat, de asemenea, că norma potrivit căreia numele de familie al soțului ar trebui acordat și copiilor legitimi în momentul înregistrării nașterii nu constituie, ca atare, o încălcare a Convenției. Cu toate acestea, s-a considerat că imposibilitatea de a deroga de la această normă generală era excesiv de rigidă și discriminatorie la adresa femeilor, încălcând, prin urmare, articolul 14 coroborat cu articolul 8 din Convenție.

Odată cu automatizarea și informatizarea proceselor legate de existența umană și în special în ceea ce privește interacțiunea copiilor cu tehnologiile informaționale, subiectul vieții private a devenit din ce în ce mai important în contextul protecției datelor cu caracter personal. Prin date cu caracter personal înțelegându-se acele informații care pot fi puse direct sau indirect în legătură cu o persoană fizică identificată sau identificabilă, cum ar fi, de exemplu, numele, prenumele, adresa, telefonul, imaginea etc., datele cu caracter personal, privind viața intimă, constituind o categorie separată care suscită interes spre a fi studiate.

În concluzie, dreptul copilului la un nume este garantat împreună cu dreptul de a avea o cetățenie la art. 5 al Legii nr. 338-XIII/1994 privind drepturile copilului, potrivit căruia din momentul nașterii copilul are dreptul la un nume și este înregistrat conform prevederilor Codului familiei. Statul are obligația de a proteja viața privată a copilului și a garanta dreptul la nume tuturor copiilor.

Referințe:

1. Convenția cu privire la drepturile copilului https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115568&lang=ro
2. CIUGUREANU-MIHAILUȚĂ, C., OSMOCHEȘCU, N. *Protecția internațională a drepturilor copilului*. Chișinău: Editura ASEM, 2009, 402 p. ISBN 978-9975-75-328-9.
3. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994: http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731
4. Legea nr. 338 a Parlamentului Republicii Moldova din 15.12.1994 privind drepturile copilului. În: *Monitorul Oficial*, nr. 13-127 din 02.03. 1995.
5. Codul familiei al Republicii Moldova nr. 1316 din 26.10.2000: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94330&lang=ro
6. CEDO, Guillot/Franța, nr. 22500/93, 24 octombrie 1993.
7. CEDO, Johansson/Finlanda, nr. 10163/02, 6 septembrie 2007.